

ZASADY WŁĄCZANIA POJAZDÓW ZABYTKOWYCH DO EWIDENCJI ZABYTKÓW W ŚWIECIE PRZEPISÓW USTAWY O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

Rekomendujemy składanie kart ewidencyjnych środków transportu, które mają 50 i więcej lat. W uzasadnionych przypadkach obiekty wykazujące wartość historyczną, artystyczną lub naukową mogą być włączone po upływie 35 lat od daty produkcji.

Wniosek o włączenie pojazdu do wojewódzkiej ewidencji zabytków powinien zostać złożony niezwłocznie po wykonaniu karty ewidencyjnej, jednakże nie później niż po upływie 3 miesięcy.

Osobom zainteresowanym złożeniem wniosku o włączeniem środka transportu do wojewódzkiej ewidencji zabytków polecamy zapoznanie się z ogólnymi regułami dotyczącymi tego zagadnienia.

Na wstępie należy przywołać trzy normy prawne, które odnoszą się do środków transportu w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

- Art. 3, pkt 1: „zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchom, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.
- Art. 6 ust. 1, pkt 2 lit. d: „ruchomy zabytek techniki to środek transportu taki który świadczy o kulturze materialnej, charakterystycznej dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego”.
- Art. 51 ust. 1 odnosi się do obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków (co wynika z art. 51 ust. 4). „Jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę wymagają zabytki zaliczane do jednej z następujących kategorii: (...) 14) środków transportu, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 32 000 zł.”

Dlatego pojazd zabytkowy powinien spełniać łączny katalog przesłanek.

- 1) Obiekt powinien stanowić świadectwo minionej epoki lub zdarzenia. Oznacza to, że pojazd musi być wyprodukowany przed (w) **1989 r.** (w 2024 r. **ma co najmniej 35 lat**).

Obiekty młodsze mogą być wpisane tylko jeżeli stanowi świadectwo konkretnego i bardzo istotnego wydarzenia.

- 2) Zachowanie obiektu z perspektywy interesu społecznego musi być uzasadnione ze względu na wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Należy wskazać przynajmniej jedną z trzech wyżej wymienionych wartości oraz ją uargumentować. Przykładowo:

- pojazd jest unikalny (nie jest zaliczany do produkcji masowej);
- dokumentuje ważne etapy rozwoju techniki motoryzacyjnej i jest bardzo rzadki na terenie województwa;
- jest bezpośrednio powiązany z ważnymi wydarzeniami historycznymi, osobistościami lub osiągnięciami sportowymi.

Brak konieczności szczegółowego wyjaśnienia wartości historycznej, artystycznej i naukowej dotyczy tylko tych pojazdów, które są odnotowane w art. 51 ust. 1.

Wartości powinien uzasadnić wykonujący kartę ewidencyjną.

- 3) Pojazdy powinny być oryginalne, bez istotnych zmian podwozia, układu kierowniczego lub hamulcowego i silnika. Obiekt może być także odrestaurowany lub wiernie odtworzony, na bazie oryginalnych dokumentów, zgodnie z technologią z okresu jego produkcji. Jeżeli dokonano modernizacji pojazdu, to zmiany muszą stanowić świadectwo rozwoju technicznego minionej epoki lub zdarzenia (co najmniej 35 lat).

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie włącza się pojazdów mających założoną instalację LPG.

Fakt, że wnioskodawca jest kolekcjonerem pojazdów, z pośród których część/wszystkie są ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, nie oznacza, że inne jego pojazdy będą włączane automatycznie do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Pojazd każdorazowo powinien spełniać przesłanki zawarte w pkt 1-3. Przesłanką przemawiającą za włączeniem pojazdu do ewidencji nie jest również fakt, że dany pojazd miał tylko jednego właściciela. Sentyment wnioskodawcy nie jest argumentem mającym wpływ na uznanie pojazdu za zabytek.

Proszę pamiętać, że wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków ma zawsze charakter konkretny i indywidualny. Oznacza to, że pozornie podobny samochód włączony do ewidencji nie oznacza, że wszystkie analogiczne obiekty powinny do niej trafić. Zawsze decydujący charakter ma dokumentacja indywidualna pojazdu i zespół wartości historycznych, artystycznych lub naukowych właściwych dla tego konkretnego obiektu. Argumentem nie jest

również fakt, że w innych województwach włączono dany model pojazdu do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W świetle rozporządzenia ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem wynika, że wszystkie odnotowane elementy w punkcie 1, 2 i 3 powinny być wyczerpująco odnotowane w karcie ewidencyjnej zabytku.

opracował

Karol Łopatecki

Zastępca Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Warto przeczytać:

Brudnicki, Jacek. *Co chcemy chronić? Refleksje na temat kryteriów obejmowania zabytku ochroną konserwatorską*. „Ochrona zabytków” 2 (2023), s. 9-34.

Kurzątkowski, Mieczysław. *Problemy organizacyjne związane z ochroną zabytków motoryzacyjnych-seminarium w Lublinie*, „Ochrona Zabytków” 2 (1984), s. 133-134.

Łopatecki, Karol. *„Obiekty o cechach zabytku” a „zabytek” –problemy terminologiczne w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, [w:] *Zeszyty dziedzictwa kulturowego*, Białystok 2007, s. 193-202.

Ruszkowski, Jacek M. *Elementy krajobrazu przemysłowego czynnikiem destynacji turystycznej regionu. Studium na przykładzie „Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego” 14 (2010), s. 283-295.

Systemy wartościowania dziedzictwa. Stan badań i problemy, red. B. Szmygina, Lublin-Warszawa 2015.

Szałygin, Jerzy. *Rejestr i ewidencja zabytków nieruchomych oraz ruchomych w działaniach Narodowego Instytutu Dziedzictwa*, „Ochrona Zabytków” 1-2 (2012), s. 117-158.

Walczak, Bartosz M. *Czy zabytki techniki i inżynierii to w Polsce wciąż dziedzictwo „drugiej kategorii”?* *Rys historyczny oraz aktualne problemy*, „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego” 2 (2016), s. 133-144.

Zalesińska Katarzyna. *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*,
Warszawa 2020.